

Ammonium, den ena mer syrsatt än ammoniak, och den andra mindre. *The-nards* och *Gay-Lussacs* försök med ammoniakens amalgama, som syntes bevisa att den innehölle ammoniak och väte förenadt med qvicksilfret, visade *B.* härröra deraf, att den amalgama de ansett för torr, ännu höll fuktighet, som af sugpapperet i deras försök omöjligen kunde fullt borttagas, genom hvars dekomposition således ammoniak bildades af amalgamans ammonium, och vätgas utvecklades.

(Fortsättn. i nästa Häfte).

Försök

till en Bibliografi öfver de Manuskript-
ter och Litterära Rariteter som fin-
nas i det Kongl. Allmänna Biblio-
teket i Stockholm.

Hvad som förmått mig att företaga närvarande beskrifning, är erfarenheten af den okunnigheten om Kongl. Bibliotekets skatter, som äfven hos verkliga Litteratörer är rådande. Jag hoppas derföre att med detta företag förtjena deras bifall, då Kongl. Biblioteket äger Manuskript af värde icke allenast för Häfdaforskaren, utan äfven för Vettenskapsälskaren i hvilken genre som helst. Dessutom då en stor

del af det fordna Antiquitets-Collegii samlingar, vid dess upphörande, öfverlemnades till Kongl. Biblioteket, och ingen förteckning öfver hvad som på detta sätt kommit till sistnämnda Verk genom trycket blifvit allmängjord, torde några underrättelser derom anses af vigt. Och jag önskar att närvarande tidskrift så länge måtte göra sig förtjent af allmänhetens välvilja och uppmärksamhet, att jag får tillfälle att meddela några notiser om dessa våra inhemska fornlemningar. Nu har jag ansett mig böra börja med de M:scer hvilka gerna först ådraga sig de nyfiknes uppmärksamhet. Och med M:scer förstår jag, enligt Bibliognosisk praxis, icke allenast rent af handskrifter, utan ätven sådana tryckta böcker, som med skrifna anmärkningar och randglossor äro försedda. Hinner jag att beskrifva dessa, torde jag sedermera kunna lemna en förteckning öfver Kongl. Bibliotekets samling af rara böcker. Slutligen får jag tillägga, att Kongl. Bibliotekets egentliga Manuscript-rum är det nedra galleriet, i Katalogen utmärkt genom bokstafven *E*, och är detsamma, i dess närvarande skick, iordningställdt af Kgl. Bibliotekarien *J. J. Björkegren*, som under en mer än tjugeårig tjenstetid vid det Kongl. Biblioteket, om detsamma förvärfvat sig mångfaldiga förtjenster, alla öfver mitt beröm; hvilket jag dessutom icke är behörig att tolka, då jag till honom har

flera personliga förbindelser. Stockholm d. 24 Dec. 1810.

L. HAMMARSKÖLD.

Andre Amanuensen vid Kongl. Biblioteket.

Salongen.

Gigas Librorum.

Ett stort Manuscript på pergament, 2:ne Svenska alnar i längd; är förut i korthet omtaladt i *M. Celsii Historiola Biblioth. Reg. Stockh. Hamburgische Beyträge, Jahrg. 1742, s. 670*, och i *Strudii Bibliotheca Historiae Litterariae, ed. Jugler, Jena 1754, Cap. III, §. 27, 1:a Del. s. 348*. Pergamentet anses vara beredt af åsne-hudar. Proëmierne äro skrifne med röda bokstäfver och med stora, oftast hela sidan långa, utkrusade Initialer. För öfrigt är allt tecknadt med vanligt skrifvare-bläck. Picturen är vacker, men i anseende till många och svåra abbreviaturer besvärlig att läsa. Permarne bestå af halfannan tum tjocka och med pergament utan och innan öfverdragna plankor, hvilka i alla fyra hörnen och midt uppå varit bestagna med massiva messingsplåtar; men då Kongl. Biblioteket brann år 1697, har man utkastat denna codex genom ett fönster *a)*, hvarvid permarne blifvit sönderbrutne, några blad förkommit och M:scetet för öfrigt af det öfversprutade vatt-

a) Se Hamb. Beytr. I. c.

net nog skadadt. På en af permarne finnes följande förteckning:

Iste Codex tot Opera in se, ut infra scripta Monstrant, continet

1. Vetus Testamentum *b*).
2. Josephi antiqvitat̄is Iudaicæ Libri XX. (Prologus in Josephum De Iudaico
3. { Bello De Hoc Bello Iudaico et Ca-
lamitatibus eorum. Lib. VII. *c*).
4. Isidori Episcopi Libri XX, De Diuersis Materijs *d*).

b) På venstra spalten af det pergamentsblad, som är klistradt öfver första permen, finnas åtskilliga alfabet: 1:o Det Hebraiska. 2:o Det Latinska Munkalfabetet. 3:o Det äkta Romerska. 4:o Ett med öfverskrift: *Alphabetum Kaldarum*. Tyckes vara det gamla EstrangheloKaldaiska. 5:o *Alphabetum Rutenorum*. På högra spalten af samma blad läses, efter ett kort, med rödt bläck skrifvit, företal, följande inskrift: *Incipit Liber Genesis qui dicitur Bresit isti. quinque Libri. Moyse: apud Hebreos. dicti Thorat: nos vero Pentathevcum*. Det är således att förmoda, att detta varit denna Codicis begynnelse-sida. Sedan felas trenne blad, ända till 6 Kap. 11 v. af 1 Mosebok, hvarest alla G. T:s böcker följa i vanlig ordning, försedde med Hieronymi företal.

c) Dessa tvenne arbeten lemnas i en jemmerligen släpande Latinsk version. Märkligt är, att Heeren i sin Geschichte der class. Litterat. icke nämner, att man under medeltiden hade någon öfversättning af Josephus.

d) På första sidan ser man i brädden en gammal mans figur i munkdrägt, och på den andra, Himmel- och Jordgloben. Rätta titeln på detta Encyklopediska verk är: *Origines vel opus Etymologicarum*. Bevis: Heeren i sin Gesch. der class. Litt. I. Th. S. 20, anför ur Isidori *Orig.* VI. 6,

I. De Grammatica et eius Partibus.

II. De Rhetorica et Dialectica.

III. De Mathematica, cujꝫ partes sunt Arithmetica, Geometria, Musica et Astronomia.

IV. DE MEDICINA.

V. De Legibꝫ uel Instrumentis Iudicum, ac temporibꝫ uel ætatibus Seculi.

VI. De Ordine Scripturarum. De Ciculis et Canonibꝫ. De Festiuitatibꝫ et offitijs.

VII. De Deo et Angelis, De nominibꝫ Presagijs. De Nominibus Sacrorum Patrum. De Martyribus, Clericis, (et ceteris fidelium nominibꝫ) Monachis.

VIII. De Ecclesia et Synagoga. De Religione et Fide, de hæresibꝫ et philosophis, Poetis, Sibillis, Magis, Paganis ac Diis gentium.

IX. De linguis gentium, De Regum, Militum Civiumque uocabulis, et Affinitatibus.

X. De Quibusdam Nominibus per Alphabetum distinctis.

en anmärkning om Pamphili bibliotek, som på det nogaste öfverensstämmer med de uppgifter, hvilka finnas i VI. Bok. 6 Kap. af närvarande Msc. *De diuersis Materiis*. — Författaren, *Isidorus Hispalensis Junior*, var Biskop i Sevilla, och dog 633 (Se Zedler. Univ. Lex. Tom. XIV, p. 1364). Han var en för sin tid grundlärdd man, som författat flera arbeten, ibland hvilka hans *Historia de Origine Gothorum* är det mest bekanta. Alla hans arbeten äro tillsammans utgifna i Paris 1601.

- XI. De Homine et partibq eiꝯ, de aetatibq hominis. De portentis transformatis.
- XII. De Quadrupedibq, Reptilibq. Piscibus ac Volatilibus.
- XIII. De Elementis. De Coelo, de aere, aquis, Mari Fluminibq ac Diluvijs.
- XIV. De terra, de Paradyso et prouincijs Totius Orbis, Insulis, Montibq. cæterisque locorum vocabulis ac de inferioribq Terræ.
- XV. De Ciuitatibus, de AEdifijs urbanis, ac rusticis, de Agris, de finibus et mensuris agrorum, de itineribq.
- XVI. De Glebis ex Terra ut Aquis, de omni genere gemmarum, et Lapidum Præciosorum et Viliū, de Ebore quoque inter marmora Notato, de vitro, de Metallis omnibq. De Ponderibus et Mensuris.
- XVII. De Culturis Agrorum, De frugibq universi generis, De Viribq et Arboribq omnis generis. De Herbis et Holeribq universis.
- XVIII. De Bellis, et Triumphis, ac Instrumentis Bellicis. De Foro. De Spectaculis, De Alea et Pila.
- XIX. De Nauibus, Funi bq Retibq et de Fabricis Ferrarijs et Fabricis Parietum et cunctis instrumentis ædificiorum. De lanificiisque et ornamentis et vestibus universis.

XX.

- XX. De Mensis et AEscis et Potibus et vasculis eorum. De Vasis Vinarijs et Olearijs. De Vasis Cocorum et Pistorum, et luminariorum. De Lectis et Sellis. De Vehiculis, et instrumentis Rusticis et Hortorum, siue de instrumentis equorum.
5. Isagoge Iohannicij Iohannis Alexandrini Discipuli Tegni Galienj De φisica ratione e).
6. Nouum Testamentum f).

e) Origtigt har Celsius Hist. Bibl. Reg. p. 44, *De philosophica ratione*. — Oaktadt alla undersökningar, har det varit mig omöjligt att upptäcka hvem denne Johanicus Iohannis varit. Vål nämner Schenckius, Bibliotheca Medica p. 351, en munk, Johanicus, som studerat medicinen och författat en *Introductio in artem parvam Galeni*, hvilken blifvit tryckt i Italien tillika med Theophili *De Urinis*. Möjligtvis kunde detta vara vår man, ehuru Schenckius icke nämner närvarande arbete, som förmodligen aldrig varit tryckt. — Denna Isagoge intager i vår Codex 11½ blad, och börjar: *Medicina dividitur in duas partes, in theoreticam et practicam. Quarum theoretica diuiditur in tria etc.* samt slutas: *Aliud ualet humorib; ad oculos fluentib; ceterique passioni. pustulas qq. curat. Rec: cathinic galle. croci rose. gummi. ana. uncias III opii unciam. i. omnib. pulverizatis ad solem cum uino sufficienter. agitentur.*

f) Nya Testamentet har den olikhet, att Pauli Epistlar och de honom tillskrifna Apokryfiska Bref stå allrasist. I Joh. 1 Ep. Kap. 5 saknas den 7:de

Lyceum. II. Häft.

11

7. Confessio Peccatorum g).
 8. Kronica Boemorum Scripta ad Clementem Abbatem Breunonensem h).
 9. Experimentum de Furto et Febribus. Anno a partu Virgineo MDLXI Idus Augusti. —

vers. «Ty tre äro de som vittna i himmelen etc.» — Företalet till N. T. börjar: *Beatissimo Pape Damaso: Novum opus me facere cogis etc.* — Påfven Damasus dog 384, och företalets författare är St. Hieronymus, född 331, lärjunge af Gregorius Nazianzenus, Sekreterare hos Påfven Damasus, och död 420. Han har efter grundtexten öfversatt hela Bibeln, hvilken version är införd i Ariæ Montani Tetraglottiska edition af den H. Skrift. Antw. 1572.

- g) Är skrifven med gröna bokstäfver på brun grund.
 h) Är indelad i trenne böcker. Första bokens prologus är ställd *ad Severum Præpositum*, börjar vid syndaflo den och går till omkring 1038. Andra Bokens Prologus är *ad Clementem Abbatem Breunonensis ecclesie*, och går till omkring 1100. Tredje Boken har ingen Prologus, utan i stället en Apologi för hela arbetet; den går till 1125. — Förf. var *Cosmas Pragensis*, Decanus i Prag, blef Prest 1098, dog 1125. Hans Krönika är införd i *Ferberi Scriptores Rer. Bohem.* och i *Meineccii Scriptores Rer. German.* försedd med noter af E. G. Schwartz. — Herr Josef Dobrowsky, Presbyter Ecclesiasticus, Led. af Vett. Akad. i Prag, och sänd af samma Akademi att estersöka monumenter för sitt faderlands historia, var i Stockholm sommaren 1792, under hvilken tid han med kritisk ifver granskade denna handskrift af *Cosmas Krönika*. Men enligt hans yttrande till Kongl. Bibliotekarien Björkegren (hvilken bland mångfaldiga mig visade vänskapsprof, äfven meddelat mig denna underrättelse), lär den ej innehålla något som icke finnes i de tryckta exemplaren.

Ipolti e Socio — — — Frater me fieri foecit i).

Så långt den ofvannämnde förteckningen. Men härvid bör märkas, att emellan *Confessio Peccatorum* och *Kronica Boemorum*, finnes på en sida en med röd färg gjord grof teckning af en stad, utan all aning till perspektivisk konst, samt på den motsstående sidan, på brun botten, Satans bild, så barockt ryslig som den i en munkfantasi kunnat skapas. — Denna bild har förmodligen gifvit anledning till en saga — hvarom nedanföre — som gifvit detta M:sct namn af *Fans Bibel*. Och slutligen finnes äfven ett *Calendarum Ecclesiasticum k)*, som icke

- i) Denna förteckning finnes på en inklistrad papperslapp, som genom den brutna permen blifvit delad midt i tu. Deraf och emedan den är nog nersmutsad, är den ganska svårläst.
 k) I detta Calendarium halva en mängd lärde antecknat dels sina namn, dels andra anmärkningar, hvaraf jag nu i afskrift torde få, såsom Bilagor, meddela nedanstående, hvilka synts mig de betydligaste, dels i afseende på det ljus de sprida öfver Handskriftens öden, dels i afseende på andra anekdoter. — N:o 1. *Ego Pater Albertus Wnescomius Prior Monasterii Bramonien: sub anno 1. 5. 9. quarto Die vero quarta martii hunc grandem codicem ex Mandato R:ndi Doi. Doi. Martini Abbat. Brewnoniens. et in Bramow transmissi per generosum Matthiam a Dorndorff et Bishopowo Capitanium Politen. versus Pragam.* — N:o 2. *Anno 1587: Ego Mattias Bishop de Dorndorff et Bishopov. lustravi hunc grandem codicem multarum materiarum clarum experimentum. Manu propria.* — N:o 3. *Jouannes Huberus*

synes hafva varit riktigt infästadt med det öfriga, men bokstälvernas figur tyckes förråda samma afskrifvare.

Hvad denna Codicis ålder och anledning till dess uppkomst beträffar, kan derom ingenting med full visshet bestämmas. En genom traditionen bevarad saga 1) lörmåler, att en Munk, som

Pontanus Sac:æ Cæsareæ M:tis Cancellariæ Imperialis Germ:æ Amanuensis, summo studio hunc grandem Codicem (qui et multa ex eodem pro sua Maiestate Casarea, descripsit) perlustravit. A:o 1597. — N:o 4. Anno a Christo nato Millesimo quingentesimo XXVII:o feria 2:a post Dominicam Cantatis. — Ferdinandus Prinus Christianissimus Romanor. Imperator Hungariæ Bohemiæ ac Dalmatiæ Rex Archidux Austriæ etc. Hoc in Monasterio a Wratislavia Sylesior. Vrbe in Bohemiam cum suo Regio ac splendido comitatu pergens pernoctavit et hunc grandem codicem lustravit. Et in Ciuitate — — — quoque tempore subsistens Seditiosum Concionatorem Brewnonensium in arbore pyri extra ciuitatem laqueo strangulare mandavit. — Joannes a Chotow Abbas, in perpetuam rei memoriam huius annotare iussit. A:o 1574. — N:o 5. Amplissimus ac Nobilis Dominus Johannes Chotousky a Chotow Abbas Brzewnonensis meritissimus placidissime in presentia fratrum suorum obdormiuit in D:ni XIII Junij Anno D:ni 1575.

2) Se Hamb. Beytr. I. c. — Den som uppsatt den i nämde Journal befintliga berättelse, har hetat Erichson. Jag kan icke gifva någon upplysning om denna Erichsons person, men af hans beskrifning att sluta, måtte han icke varit någon synnerlig Bibliognos, ty han har tyckt sig, under den olvan anförda förteckningen öfver innehållet, igenkänna namnet på afskrifvaren af hela denna codex.

för något visst begånget brott blifvit dömd till döden, fått löfte att lösa sig derifrån dermed att han på en enda natt ville fullskrifva ett visst antal pergament som honom öfverlemnades. Men då munken ej såg sig i stånd att genom egna krafter utföra detta så viktiga, men nästan omöjliga, alternativ, manade han Satan sig till hjälp; och genom hans bistånd fulländades detta värf inom den utsatta tiden. Så låter Legendan. — Men som den icke lär befinnas tillfredsställande, får jag till de sakkunniges ompröfvande framställa följande Hypotes. I en af de i M:sctet befintliga anteckningar (se Not. k. N:o 1) underrättas man, att denna codex blifvit förd från *Monasterio Brewnonensi* eller Braunau-kloster till Prag. Och i början af 2:a Boken utaf Cosmas Böhmska Krönika finna vi en dedikation till Abboten Clemens i Braunau-kloster. Skulle det då icke vara möjligt att denne Abbot, för att i en codex förena hela sitt klostrets boksamling, låtit afskrifva de i den samma befintliga verk? — Tidsförhållanden motsäga ej heller denna gissning. Cosmas, liksom Abboten Clemens, lefde i början af tolfte Seklet, och det till slut varande *Calendarium Ecclesiasticum* har inga fester för de helgon som sedan det tolfte Seklet i Romerska kyrkans himmel blifvit upptagne. Picturens karakter talar äfven för denna gissning, ty det tjocka pergamentet och den utan

prick tecknade bokstafven *i äro*, enligt de fleste Bibliognosers medgifvande *m*), kännemärken som hänvisa på det tolfte eller trettonde seklet. Och torde derförre Juglers förmodan *n*), att detta M:sc:t ej skulle vara äldre än från början af 1400-talet, vid närmare undersökning icke finnas så alldeles riktig.

Men denna codex må nu vara uppkommen hvar eller när som helst, så blef den år 1594 af Pater Albertus Wnesconius, med Mathias von Dorndorff skickad från Braunau till Prag, der den togs af Svenska Generalen Grefve Königsmark *o*), och fördes till Stockholm, hvar-est den medföljt Biblioteket under alla dess flyttningar, och nu för det närvarande fått sin plats på ett särskilt bord under ett af fönsterna i den vackra Biblioteks-Salongen.

På baksidan af sista bladet läses: *Iste codex 3011 Folia continet. 1561.* Öfver detta nummertal, som förmodligen bör vara 311, står, af en yngre hand skrivit, 308. Och detta är verkliga antalet på de nu befintliga hela bladen. Men här och der hafva halfva blad och äfven stundom mindre lappar blifvit inhäftade, innehållandes sådana saker som vid första afskrifningen blifvit uteglömda.

m) Se Schelhorn's Anleit. für Biblioth. Ulm 1788. 4 Kap. s. 255.

n) Biblioth. Hist. Litt. I. c.

o) Celsii Hist. Bibl. Reg. Stockh. I. c.

Nedra Galleriet.

Skåpet 36.

Codex Aureus.

Ett folio-manuskript på pergament, innehållande en latinsk version af de fyra Evangelisterna, och skrivit med latinska uncial-bokstäfver. Hvertannat blad är hvitt och tecknadt med svarta, och hvartannat violett tecknadt med guld-bokstäfver, hvadan M:tet fått sitt namn af *Codex aureus*. Denna codex börjar med ett bref, skrivit i spalter på hvitt pergament, med vanligt skriftbläck, hvars öfverskrift och början är följande: *Incip. Epis Hieron. ad papa damaso Beato dama Hieron. in pa: Salutem. Novm opvs facere me cogis p*) etc. och slutar med dessa ord: *Expl. Epist. hieronimi. Incipit Praefatio eius.* Efter denna prefation följer en Index rerum också på hvitt pergament med svarta karakterer; dock börjas hvarje ny afdelning med en guld-bokstaf. I ordning derefter komma fyra blad betecknade med grant utmålade halfcirklar, och, inom halfcirklarne, med fyra afdelningar, i hvilka ofvansföre i den första läses: *Mat. incip.* i den andra *Mar. canon.* i den tredje *Luc. prim* och i den fjerde: *Joh. us*, och under hvar och en af dessa öfverskrifter vissa numror på

p) Således samma epistel som framför nya Testamentet i *Gigas Librorum*. — Närvarande codex innehåller en afskrift af Hieronymi version af Evangelisterna.

«Farväl! jag nu flyr till det tjugande land
Som fångslat hela min håg.»
Så sagt, hon nu hoppar från moderns hand
I Strömmens glittrande våg.
Och harpan hon tystnar i dalen.

Hvar afton då Månan ur skyarne ler,
Mot sorgsna älskaren, tröst,
I vassen man Strömkarlen sittande ser
Med flickan tryckt mot sitt bröst.
Då harpan hon klingar i dalen.

Slut på Första Häftet.

LYCEUM.

*Rara temporum felicitas ubi sentire
quæ velis et quæ sentias dicere licet.*

TACITUS.

Andra Häftet.



STOCKHOLM,
Tryckt hos CARL DELÉN, 1811.